

บทที่ 5

การลงทุนทางการศึกษา

ผลจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเปลี่ยนโครงสร้างทางอาชีพจากอาชีพเกษตรกรรมสู่อาชีพทางอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น และพบว่า แรงงานสตรีได้เข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจสูงขึ้น โดยออกสู่แรงงานในภาคนอกเกษตรเป็นจำนวนมากสัดส่วนรายได้นอกภาคเกษตรของสตรีต่อรายได้ในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ประเด็นทางการศึกษาของสตรีในระดับที่เกินภาคบังคับ จึงเป็นประเด็นที่การศึกษานี้ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ

การศึกษาเพียงภาคบังคับอาจจะไม่เพียงพอต่อสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนี้มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง การให้บริการด้านการศึกษาแก่ผู้คนในสังคมอย่างทั่วถึง น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้นหากคนในสังคมส่วนใหญ่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับมากเท่าใด โอกาสที่คนเหล่านี้จะสามารถปรับตัวให้ทันกับสังคมใหม่ก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ หากผู้ปกครองให้บุตรหลานเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถือว่าเป็นการลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานในครัวเรือน สาเหตุที่สนใจในการศึกษาระดับนี้ก็เพราะถือว่าการศึกษาในระดับนี้ครอบครัวจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย ดังนั้นการที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรหลานเรียนหนังสือในระดับดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่การวิจัยนี้ถือว่าผู้ปกครองได้ลงทุนทางการศึกษาให้กับบุตรหลานในครัวเรือน และได้พยายามศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้โอกาสหรือไม่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่บุตรหลานในครัวเรือน

5.1 ข้อเท็จจริงที่ทำให้ทราบถึงโอกาสทางการศึกษา

ข้อมูลที่จะอธิบายถึงการลงทุนทางการศึกษาแก่สมาชิกในครัวเรือนของผู้ปกครองนั้น น่าจะดูได้จากข้อมูลอย่างน้อย 2 ประการ ดังนี้

5.1.1 โอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อมูลอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ศึกษา เป็นข้อมูลหนึ่งที่จะอธิบายถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือน หรือ อธิบายถึงการลงทุนทางการศึกษาของผู้ปกครองของเด็ก

จากตารางที่ 5.1 เมื่อพิจารณารายละเอียดอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของหมู่บ้านเป้าหมายซึ่งแสดงอัตราการเรียนต่อของเด็กที่จบ ป.6 ระหว่างปีการศึกษา 2526-2532 โดยในปี 2526 จะเป็นปีแรกที่ให้ผู้จบ ป.6 เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา (เดิมต้องจบ ป.7) เป็นข้อมูลจากสมุดบัญชีเรียกชื่อเด็กนักเรียน ป 02 ใน 8 หมู่บ้าน ซึ่งจะมีผู้จบ ป.6 จำนวน 932 คน เป็นชาย 459 คนและหญิงจำนวน 473 คน ส่วนจำนวนผู้ที่ศึกษาต่อระดับมัธยมนั้น ได้จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่และสอบถามคนในหมู่บ้าน พบว่า โดยเฉลี่ยจะมีผู้จบ ป.6 เรียนต่อระดับมัธยมในอัตราร้อยละ 36.1 โดยชายจะเรียนต่อ ร้อยละ 37.2 และหญิงร้อยละ 35.1

ข้อมูลดังกล่าวนี้พอทำให้เห็นภาพปัญหาการเรียนต่อในระดับมัธยมต้นที่ยังมีอัตราค่อนข้างต่ำ ซึ่งให้เขียวยังมีเด็กในชนบทในพื้นที่ศึกษาอีกเป็นจำนวนมากที่เรียนจบ ป.6 แล้ว ไม่มีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เด็กที่กล่าวถึงนี้จะมีกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน แต่จะมีสัดส่วนที่แตกต่างกันออกไป เหตุผลของความแตกต่างดังกล่าว งานวิจัยหรือจากการศึกษาของหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งทางราชการและเอกชน เช่น งานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522) กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2531) ทศนิยม มุกวิชิตและคณะ (2531) เป็นต้น มักจะได้ผลที่สอดคล้องกันว่ามาจากความยากจน มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจจึงทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ตัดสินใจไม่ให้บุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

และผลจากการศึกษาอัตราการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ศึกษา ทำให้ทราบในเบื้องต้นว่าเกิดความแตกต่างทางโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในแต่ละหมู่บ้าน และอัตราการศึกษาต่อโดยเฉลี่ยทุกหมู่บ้านมีเพียงประมาณ 1 ใน 3 ของประชากร เท่านั้น

5.1.2 สัดส่วนของจำนวนเด็กนักเรียนต่อจำนวนประชากรในวัยเรียน

การเปรียบเทียบจำนวนนักเรียนต่อจำนวนประชากรในวัยเรียน จะเป็นข้อมูลที่สามารอธิบายโอกาสทางการศึกษาได้อีกทางหนึ่ง สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษานั้น สำนัก

งานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ตัวเลขจำนวนเด็กนักเรียนที่กำลังเรียนเทียบกับเด็กในช่วงอายุระหว่าง 12-14 ปี

ข้อมูลจากการศึกษานี้ หากเทียบสัดส่วนของนักเรียนต่อจำนวนประชากรในวัยเรียนของพื้นที่ศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนกับประชากรวัยช่วงอายุ 12-14 ปี ปรากฏว่า จะมีสัดส่วนของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนระดับมัธยมต้น โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 60 ซึ่งจะสูงกว่าข้อมูลอัตราการเรียนต่อ จากความแตกต่างนี้จึงได้เปลี่ยนมาใช้ช่วงอายุระหว่าง 13-15 ปี ตามตารางที่ 3.2 ผลปรากฏว่า มีสัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อประชากรโดยเฉลี่ยร้อยละ 45 เหตุผลที่ใช้ช่วงอายุ 13-15 ปีนี้ เพราะเด็กในชนบทส่วนใหญ่จะเข้าโรงเรียนตามเกณฑ์อายุในช่วงนี้ ช่วงอายุในระหว่าง 12-14 ปี จะมีนักเรียนในระดับประถมอยู่ส่วนหนึ่ง จึงทำให้สัดส่วนสูงกว่าความเป็นจริง

จากข้อมูลอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสัดส่วนของนักเรียนต่อจำนวนประชากร ตามข้อ 5.1.1 และ 5.1.2 พอสรุปได้ว่าเด็กในหมู่บ้านพื้นที่วิจัยได้รับโอกาสทางการศึกษาไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเด็กที่จบการศึกษาในระดับภาคบังคับ หรือ ป. 6

5.2 ความแตกต่างของโอกาสทางการศึกษา

5.2.1 เปรียบเทียบโอกาสทางการศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิง

จากตารางที่ 5.1 และ 5.2 ซึ่งเป็นข้อมูลของเด็กทุกคนในหมู่บ้านที่จบ ป.6 พบว่าโอกาสทางการศึกษาระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในพื้นที่ศึกษาโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก โดยชายจะเรียนต่อร้อยละ 35.09 และ หญิงจะเรียนต่อร้อยละ 36.15 และสัดส่วนระหว่างสมาชิกที่กำลังเรียนกับสมาชิกที่อยู่ในวัยเดียวกัน ชายประมาณ .45 หญิงประมาณ .46 จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกือบทุกคนครอบครัวที่มีบุตรทั้งชายและหญิง ถ้าครอบครัวใดให้บุตรเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาจะให้ทั้งหญิงและชาย สำหรับครอบครัวที่ไม่ให้เรียนจะไม่ให้เรียนต่อทั้งหญิงและชาย อาจจะมียกเว้นในกรณีที่มิได้มีปัจจัยอื่น ๆ มาสนับสนุน เช่น ด้านศาสนาเด็กชายอาศัยวัดเรียนหนังสือ หรือคริสต์จักรส่งเสริมให้เรียน เป็นต้น

5.2.1 เปรียบเทียบอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้าน ตามตารางที่ 5.1 จะพบว่า

- 1) หมู่บ้านก้าวน้ำ จะมีอัตราการเรียนต่อโดยเฉลี่ยมากกว่าหมู่บ้านอื่น โดยที่หมู่บ้าน มีอัตราการเรียนต่อเกินร้อยละ 40 ชายจะมีอัตราการเรียนต่อมากกว่าหญิงเล็กน้อย
- 2) หมู่บ้านเกษตรน้ำฝนหรือหมู่บ้านลำหลัง จะมีอัตราการเรียนต่อต่ำมาก โดยเฉพาะบ้านสา มีประมาณร้อยละ 16 เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ชายมีอัตราการเรียนต่อมากกว่าหญิงเล็กน้อยเช่นเดียวกับหมู่บ้านก้าวน้ำ

3) หมู่บ้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีอัตราการเรียนต่อใกล้เคียงกับ หมู่บ้านลำหลัง แต่จะมีความแตกต่างระหว่าง ชายและหญิงถึง 2 หมู่บ้าน โดยบ้านจำบอนชายจะเรียนต่อมากกว่าหญิง ในขณะที่บ้านป่าสักน้อยหญิงจะเรียนมากกว่าชาย คาดว่าน่าจะมาจากเหตุผลทางด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากหมู่บ้านจำบอนเป็นหมู่บ้านที่แรงงานหญิงส่วนใหญ่เป็นที่ต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมากกว่าแรงงานชาย เด็กหญิงจึงเข้าสู่แรงงานมากกว่าที่จะเรียนต่อ ส่วนหมู่บ้านป่าสักน้อยแรงงาน โดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพด้านงานหัตถกรรมที่สามารถรับงานมาทำที่บ้านได้ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เด็กหญิงสามารถเรียนได้ร่วมกับการทำงาน ส่วนเด็กผู้ชายส่วนหนึ่งจะมีอาชีพในการเจียรระโนพลอย ที่ต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านทำให้ไม่สามารถที่จะเรียนหนังสือได้เหมือนเด็กผู้หญิง

4) หมู่บ้านบริการ มีอัตราการเรียนต่อในหมู่บ้านหนึ่งสูง อีกหมู่บ้านหนึ่งต่ำ สาเหตุที่หมู่บ้านเอื้องเหนือ ซึ่งการศึกษาคาดว่าน่าจะมียุทธการเรียนต่อต่ำ แต่ข้อมูลจากการศึกษากลับมีหมู่บ้านหนึ่งที่มีอัตราการเรียนต่อสูง เหตุผลอาจจะเป็นเพราะหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ติดกับเขตสุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ ซึ่งมีคนจากตัวเมืองไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากทำให้อัตราการเรียนต่อของคนในหมู่บ้านสูงกว่าหมู่บ้านอื่น และหมู่บ้านนี้มีหญิงบริการทางเพศที่ไปทำงานยังต่างประเทศ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งสิ่งที่ยิ่งเห็นถึงความจำเป็น สำหรับบ้านป่าเอื้องนั้นมียุทธการเรียนต่อน้อย ซึ่งเป็นไปตามที่การศึกษาคาดไว้

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะดูความเป็นไปได้และ โอกาสของเด็กหญิงในครัวเรือนที่จะได้รับการศึกษาในระดับมัธยมต้น โดยมีสมมติฐานในเบื้องต้นว่า ถ้าผู้ปกครองคาดว่าจะรายได้

นอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่มีการศึกษาเกินภาคบังคับเมื่อเทียบกับชายที่ได้รับการศึกษาในระดับเดียวกันแล้ว โอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงจะลดลง และ ถ้าหากรายได้นอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาเพียงภาคบังคับกลับมีมากกว่าผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาระดับที่สูงกว่าแล้ว โอกาสทางการศึกษาของหญิงจะลดลง

จุดมุ่งหมายในการศึกษาในครั้งนี้ เน้น โอกาสทางการศึกษาของสตรีในชนบทเป็นสำคัญ จึงได้แบ่งครัวเรือนเป้าหมาย ทั้ง 201 ครัวเรือน ออกเป็นครัวเรือนที่ให้บุตรหญิงเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับครัวเรือนที่ไม่ให้บุตรหญิงเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายละเอียดตามตารางที่ 5.3 หมู่บ้านก้าวน้ำจะมีครัวเรือนที่ให้เด็กหญิงเรียนต่อมากที่สุด หมู่บ้านลำหลังมีครัวเรือนที่ให้เด็กหญิงเรียนต่อน้อยที่สุด

จากการที่ตั้งสมมุติฐานว่าการที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรหลานในครัวเรือนเรียนต่อขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทางด้านเศรษฐกิจสังคม และลักษณะเฉพาะตัวของเด็กเด็กที่อยู่ในครัวเรือนต่าง ๆ จะมีโอกาสทางการศึกษาไม่เท่ากัน และเด็กที่อยู่ต่างหมู่บ้านที่มีลักษณะทาง โครงสร้างหมู่บ้านที่แตกต่างกันอาจจะมีส่วนทำให้เด็กมีโอกาสทางการศึกษาต่างกันออกไป ด้วยเหตุผลนำประการที่ผู้ปกครองนำมาเป็นเหตุผลในการตัดสินใจเพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่สมาชิกในครัวเรือน จากข้อมูลอัตราการเรียนต่อนั้นจะเห็นได้ว่าบางหมู่บ้านมีอัตราการเรียนต่อสูง ในขณะที่บางหมู่บ้านมีอัตราการเรียนต่อต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นมีความแตกต่างกันทางโอกาสทางการศึกษาระหว่างหมู่บ้านนั่นเอง

5.3 เหตุผลของผู้ปกครองกับการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษานี้ได้พยายามศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีส่วนกำหนดโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรหลานในครัวเรือนที่คาดว่าจะแตกต่างไปจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการคาดหวังในรายได้และอาชีพ ดังนี้

5.3.1 ความคาดหวังทางการศึกษาสำหรับบุตรธิดา

ระดับการศึกษาของคนในชนบททั้งชายหญิง ในปัจจุบันมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มากที่สุด เนื่องจากอัตราการเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของประชากรที่จบการศึกษาในระดับภาคบังคับ สำหรับในอนาคตนั้นผู้ปกครองมีความคิดเห็น ว่าจะอย่างไรกับสิ่งเหล่านี้เป็นผลจากการสอบถามความเห็นของผู้ปกครอง ตามตารางที่ 5.4 พบว่า

1. ผู้ปกครองยังมีความต้องการและสามารถจะให้บุตรธิดาเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ กระจายไปในทุกระดับการศึกษา
2. ระดับการศึกษาเพียงภาคบังคับเป็นระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองคาดว่าจะสามารถให้บุตรหลานเรียนมากที่สุด ส่วนระดับการศึกษาเกินภาคบังคับนั้นจะกระจายออกไป คือระดับมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่ถ้าผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้สมาชิกเรียน จะตั้งความหวังให้เรียนและสามารถไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร โดยส่วนใหญ่อยากให้รับราชการเป็นพยาบาล ทหาร ตำรวจ ครู หรือไม่ก็อยากให้เป็นลูกจ้างในภาคเอกชน เช่น เป็นพนักงานตามโรงงานหรือร้านต่าง ๆ เป็นต้น มักจะไม่มีผู้ปกครองที่ให้ลูกเรียนในระดับที่สูงขึ้นแล้วให้กลับมานพัฒนาทางด้านสาขาเกษตรซึ่งเป็นอาชีพเดิม
3. ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรเรียนจะสูงกว่าระดับการศึกษาที่คาดว่าจะสามารถให้บุตรธิดาเรียนเล็กน้อย เนื่องจากมีผู้ปกครองบางส่วนเห็นว่าจะไปสามารถปฏิบัติตามความต้องการได้

4. เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้าน หมู่บ้านจะพบความแตกต่างระหว่างหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านก้าวหน้าคาดว่าจะให้การศึกษาสูงกว่าภาคบังคับประมาณร้อยละ 80 ในขณะที่หมู่บ้านเกษตรน้ำฝน ยังมีความต้องการให้บุตรเรียนสูงกว่าภาคบังคับเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น โดยเฉลี่ยผู้ปกครองคาดว่าจะให้บุตรเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับประมาณร้อยละ 47 ซึ่งจะใกล้เคียงกับอัตราการเรียนต่อในปัจจุบันเท่านั้น

ข้อมูลความคาดหวังทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือนนั้น มีผู้ได้ศึกษา และพบว่า จะทำให้สามารถคาดประมาณระดับการศึกษาของเด็กได้ เช่น งานวิจัยของ Malinee Wongsith (1989) ตามโครงการสำรวจประชากรและการอนามัย เป็นต้น ดังนั้นความคาดหวังทางการศึกษาของผู้ปกครองนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดโอกาสทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือน

5.3.2 การคาดหวังของผู้ปกครองกับโอกาสทางการศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบความเห็นของผู้ปกครองในครัวเรือนในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาของบุตร โดยการยกประเด็นคำถามเกี่ยวกับ

- 1) โอกาสที่บุตรหญิงมีโอกาสที่จะออกจากระบบการศึกษามากกว่าชาย
- 2) โอกาสที่ชายจะได้รับการศึกษามากกว่าหญิง

ถ้าผู้ปกครองเห็นด้วยทั้ง 2 ประเด็น โอกาสทางการศึกษาของหญิงจะลดลง โดยได้เปรียบเทียบความเห็นระหว่างแต่ละหมู่บ้านตามตารางที่ 5.5 - ตารางที่ 5.8 ผลการศึกษาพบว่า

1) ผู้ปกครองยังมีความเห็นว่า หญิงยังมีบทบาทเป็นแม่บ้านครัวเรือนและบทบาทในทางเศรษฐกิจที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ กว่าร้อยละ 60

2) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้าน หมู่บ้านบริการจะมีความเห็นแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น โดยจะเห็นด้วยเกินกว่าร้อยละ 50 ในทุกประเด็นคำถาม เช่น หญิงสามารถมีรายได้สูงโดยไม่จำเป็นต้องเรียนสูง ผู้หญิงสามารถทำงานยังต่างถิ่นได้ เป็นต้น หมู่บ้านบริการจะเห็นถึงบทบาทในทางการหารายได้ของหญิงมากกว่าหมู่บ้านอื่น

3) สำหรับประเด็นคำถามที่เห็นว่าชายมีความสามารถ และน่าจะจะได้เรียนมากกว่าหญิงนั้น ตารางที่ 5.7 โดยเฉลี่ยผู้ปกครองจะเห็นด้วยเกินกว่า ร้อยละ 50 ในทุกประเด็น แต่ในทางปฏิบัติผู้ปกครองจะให้โอกาสทางการศึกษาใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากในสังคมชนบทภาคเหนือตอนบน โดยส่วนใหญ่ฝ่ายชายเมื่อแต่งงานมักจะไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิง ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำงานของบุตรชาย จึงเป็นครัวเรือนของภรรยา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงอาศัยอยู่กับบุตรหญิงมากกว่าบุตรชาย รายได้ที่บุตรหญิงได้รับจะเป็นรายได้ที่เงินเจือบิตามารดาตั้งงานวิจัยของ อคิน ริพพิคส์ (2533) ที่ชี้ให้เห็นถึงสถานะภาพของสตรีไทยในฐานะทรัพย์สินเศรษฐกิจ (economic assets) ซึ่งจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่าบุตรชายมีความสามารถมากกว่าบุตรหญิงในหลายด้าน เช่น ด้านการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบันส่วนใหญ่ผู้ชายยังคงเป็นผู้นำทางการเมือง การปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชนในชนบท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งผู้หญิงยังมีบทบาทน้อย

5.4 ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติ

สำหรับวิธีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือนในครั้งนั้น ได้เลือกใช้เครื่องมือทางสถิติในการประมาณค่าแบบจำลองแบบโลจิต (Logit Model) ที่จะอธิบายถึงอิทธิพลของปัจจัย และโอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือน ดังต่อไปนี้

5.4.1 คำอธิบายและรายละเอียดวิธีการวัดตัวแปรทางสถิติ

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการเรียนในที่นี้หมายถึง ผลการเรียนของเด็กเมื่อเรียนจบระดับ ป.6 ของเด็กในครัวเรือนตัวอย่าง โดยจะดูคะแนนเฉลี่ยของเด็ก ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ในวันสัมภาษณ์ เหตุผลที่เลือกช่วงอายุดังกล่าว เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ให้ความสนใจศึกษาการเรียนต่อในระดับมัธยมต้นเด็กผู้หญิง และคาดว่าผลการเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองของเด็ก โดยคาดว่าเด็กที่มีผลการเรียนดีย่อมจะได้รับโอกาสทางการศึกษามากกว่าเด็กที่มีผลการเรียนด้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อที่ว่า ผู้ที่เรียนเก่งกว่าย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการส่งเสริมให้เรียนต่อมากกว่า โดยสอดคล้องกับความเห็นของผู้ปกครองโดยทั่ว ๆ ไปว่า คนที่มีผลการเรียนดีผู้ปกครองจะสนับสนุนให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ในชนบททางภาคเหนือ โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองมักจะตั้งความหวังกับการเรียนต่อของบุตรหลานไว้ว่า เพื่อให้บุตรหลานรับราชการ ซึ่งหมายถึงการต้องสอบแข่งขันกับผู้คนเป็นจำนวนมาก ผู้ที่เรียนเก่งจึงเป็นความหวังของผู้ปกครอง ในขณะที่เด็กที่มีผลการเรียนปานกลาง และพอใช้ จะมีโอกาสในการเรียนต่อน้อยกว่า

การเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในครั้งนี้ คัดจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาในหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากผู้ปกครองไม่สามารถจะให้ข้อมูลได้เป็นละเอียด เพียงแต่รู้ว่าลูกคนไหนเรียนเก่งหรือไม่เก่งเท่านั้น

วิธีการวัดตัวแปรทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อนำไปใช้ในแบบจำลองเพื่อหาโอกาสทางการศึกษาของเด็กในสมการ Logit โดยการนำผลการเรียนของเด็กเมื่อจบ ชั้น ป.6

ของทั้งหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี มารวมกัน หาค่าเฉลี่ยของแต่ละครัวเรือน และนำผลการเรียนของเด็กในแต่ละครัวเรือนในครัวเรือนตัวอย่าง ทั้ง 201 ครัวเรือน หาค่าเฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.814 สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กผู้หญิงในครัวเรือนนั้น เป็นการนำผลการเรียนของเด็กหญิงที่มีอายุระหว่าง 12-20 ปี ในครัวเรือนมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้ได้ผลการเรียนเฉลี่ยของเด็กผู้หญิงในแต่ละครัวเรือน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กผู้หญิงในครัวเรือนออกเป็น 2 ค่า คือ 0 กับ 1 โดยให้

= 1 ถ้าเด็กหญิงในครอบครัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อจบ ป.6 เท่ากับหรือ มากกว่าค่าเฉลี่ยของผลการเรียนของเด็กทั้งหมดในครัวเรือน (ในที่นี้จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.814)

= 0 ถ้าเด็กหญิงในครัวเรือนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อจบ ป.6 น้อยกว่าค่าเฉลี่ย หรือน้อยกว่า 2.814

2) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

การศึกษาในครั้งนี้แบ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. หมู่บ้านก้าวหน้า
2. หมู่บ้านล้าหลัง (หมู่บ้านเกษตรน้ำฝน)
3. หมู่บ้านที่มีรายได้จากอุตสาหกรรมบันเทิงและบริการ
4. หมู่บ้านที่มีรายได้จากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านเป็นปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะมีส่วนกำหนดโอกาสทางการศึกษาของเด็กผู้หญิงภายในหมู่บ้าน เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านเป็นสิ่งที่กำหนดโครงสร้างอาชีพ โอกาสการทำงานของคนในหมู่บ้าน กำหนดแหล่งที่มาของรายได้ และความสัมพันธ์กับข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่จะคาดคะเนถึงรายได้ในอนาคตของบุคคลในครอบครัว จากอาชีพที่เคยสัมผัส เคยเห็น เคยได้รับรู้อาชีพของคนในหมู่บ้าน จะเป็นแหล่งรายได้ที่จะทำให้ผู้ปกครองคาดคะเนได้ว่า บุตรหลานสามารถมีรายได้ในอนาคตจากจำนวนเท่าไร ซึ่งอาจจะเกี่ยวโยงถึงการตัดสินใจในการให้บุตรหลานเรียนหนังสือถึงระดับ

โดจึงจะเพียงพอ และเหมาะสำหรับตลาดแรงงานที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพ เช่น ในหมู่บ้านจำบอนซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ประกอบอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้าง เด็กผู้หญิงทำงานในนิคมอุตสาหกรรม ผู้ปกครองต่างก็คาดหวังว่าถ้าลูกสาวทำงานในโรงงานที่นิคมอุตสาหกรรมจะทำให้มีรายได้ประจำสามารถนำเงินมาจุนเจือช่วยเหลือครอบครัวได้ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนหนังสือมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ใช้สำหรับทดสอบในการรับสมัครบุคคลเข้าทำงานที่โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมเท่านั้น ในขณะที่ผู้ปกครองในหมู่บ้าน... ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีผู้หญิงไปทำงานด้านบริการต่างถิ่น ผู้ปกครองต่างก็มีความหวังว่าถ้าลูกสาวไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะทำให้ได้รับค่าตอบแทนทันทีประมาณ 20,000 - 25,000 บาท โดยที่ไม่จำเป็นต้องให้เด็กเรียนหนังสือมากเช่นกัน

ส่วนหมู่บ้านเกษตรล้ำหลัง ความคาดหวังของผู้ปกครองก็จะคาดหวังรายได้จากบุตรหลานคาดคะเนจากอัตราค่าจ้างในขณะนั้นว่าจะได้รับเท่าไร และคาดคะเนจากผลผลิตทางการเกษตรอีกทางหนึ่ง เช่นหมู่บ้านสา ผู้ปกครองต่างก็คาดหวังว่าบุตรหลานจะมีรายได้จากการรับจ้างเก็บใบเมียง เท่าไร จากการขายผลผลิตทางการเกษตรอีกบางส่วน เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านเกษตรก้าวหน้าที่บ้านร่มหลวง ซึ่งเป็นหมู่บ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตรมีการใช้พื้นที่เพาะปลูกเกือบทุกฤดูกาล จึงเป็นหมู่บ้านที่มีการใช้แรงงานกันมาก ผู้ปกครองในหมู่บ้านนี้จะเกิดความรู้สึกว่า ตนเองทำงานหนักและเป็นงานที่ต้องใช้พลังกำลัง ทำงานกลางแจ้ง จึงอยากให้บุตร/หลานของตนมีอาชีพที่ไม่ต้องลำบากเท่ากับรุ่นพ่อแม่ จึงมีความคิดที่จะให้บุตรหลานเรียนหนังสือให้มากจะได้ทำงานสบาย ๆ ส่วนหมู่บ้านแม่กุ่มบกก็เช่นเดียวกัน แต่จะมีความแตกต่างตรงที่เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อได้ ในหมู่บ้านร่มหลวงยังคงประกอบอาชีพโดยเป็นแรงงานด้านการเกษตรเหมือนเดิม ประกอบอาชีพอื่น ๆ น้อยมาก ส่วนบ้านแม่กุ่มบกโดยส่วนมากผู้ปกครองอยากให้เด็กทำงานด้านนอกภาคเกษตรมากขึ้น เช่นงานทอผ้า เย็บผ้า ทอไหมพรม เป็นต้น ส่วนเด็กผู้ชายจะออกรับจ้างเป็นแรงงานทางด้านอุตสาหกรรมแกะสลักไม้ ทำอิฐ และอื่น ๆ

สิ่งเหล่านี้เป็นความเห็นที่ค่อนข้างจะแตกต่างกันในระหว่างหมู่บ้าน สำหรับสาเหตุอื่นที่แตกต่างกันนั้น การรับรู้ด้านข่าวสารการทำงานต่าง ๆ ความถนัดของคนในหมู่บ้าน

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงเป็นแหล่งรวมความแตกต่างหลาย ๆ ตัวว่าด้วยกัน จึงคาดว่าน่าจะเป็นตัวกำหนดแนวคิด ความคาดหวังของผู้ปกครอง ซึ่งน่าจะเชื่อมโยงไปถึงการวางแผนทางการศึกษาของเด็กผู้หญิงในแต่ละครัวเรือนด้วย

การกำหนดตัวแปร ในสมการ Logit ได้แยกตัวแปรโครงสร้างทางเศรษฐกิจออกเป็น 4 ตัวแปร ตามลักษณะของหมู่บ้าน และกำหนดให้มีค่า เท่ากับ 0 และ 1 แต่จะนำมาวิเคราะห์ เพียง 3 ตัวแปร อีก 1 ตัวแปรจะใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนี้

AGV = 1 ถ้าหมู่บ้านอยู่ในเขตเกษตรก้าวหน้า

= 0 ถ้าไม่ใช่

SERV = 1 ถ้าหมู่บ้านอยู่ในเขตอุตสาหกรรมบันเทิงและบริการ

= 0 ถ้าไม่ใช่

INDV = 1 ถ้าเป็นหมู่บ้านในโรงงานอุตสาหกรรม

= 0 ถ้าไม่ใช่

โดยให้ RAINV ซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตเกษตรน้ำฝน เป็นหมู่บ้านเปรียบเทียบโอกาสที่จะเกิดขึ้นจากสมการ Logit ที่จะได้คำนวณหาต่อไป

3) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ตัวแปรทางการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน คาดว่า ตัวแปรนี้ น่าจะมีส่วนกำหนดโอกาสทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือน โดยการศึกษาของฉลองภพ สสังกรณการณ (1989) พบว่า การศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีส่วนกำหนด โอกาสทางการศึกษาของเด็ก แต่การศึกษาในครั้งนี้นี้ ไม่สามารถที่ทราบได้ว่าการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จะมีส่วนกำหนดโอกาสทางการศึกษาของเด็กได้หรือไม่ เนื่องจากการเก็บข้อมูลในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 8 หมู่บ้าน ผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นจำนวนร้อยละ 86.56 และ มีบางส่วนไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 5.97 ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับคิดเป็นร้อยละ 7.47 ฉะนั้นจึงถือได้ว่า ไม่มีความแตกต่างทางด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการทดสอบโดยใช้จำนวนปีที่ผู้ปกครองใช้เวลาในการศึกษา ซึ่งจะเป็น 4 เกือบทุกตัว ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในสมการ Logit ได้ จึงตัดปัจจัยทางด้านการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนออกจากการคำนวณ

4) สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตร

ในศึกษานี้จะศึกษาใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตร ของผู้หญิงที่ได้รับ การศึกษาเกินภาคบังคับกับ รายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้ชายที่ได้รับการศึกษาเกินภาคบังคับในระดับเดียวกัน

2. สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบ ป.6 กับรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบการศึกษาเกินภาคบังคับ

การวิจัยในครั้งนี้ ได้พยายามที่จะหาข้อมูลตัวเลขรายได้ประมาณการของผู้ปกครองในแต่ละครัวเรือน โดยใช้วิธีออกแบบสอบถาม เพื่อถามผู้ปกครองถึงรายได้ที่ผู้ปกครองคาดว่าจะได้รับจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยแยกตามประเภทของงาน ระดับการศึกษา และเพศของบุตร และได้แบ่งงานออกเป็นประเภทต่าง ๆ (โดยดูประเภทของงาน ตาม แบบ กชช.2 ค ในส่วนสถานแรงงานของคนในท้องถิ่นเป็นแนวทาง) ดังนี้

1. งานอุตสาหกรรมในโรงงาน
2. งานอุตสาหกรรมในครัวเรือน
3. งานรับใช้ในบ้าน
4. งานร้านอาหาร
5. งานร้านเสริมสวย
6. งานช่างฝีมือ (เช่น ช่างไม้ ช่างปูน เป็นต้น)
7. งานเกษตร (ทำนา ทำสวน ทำไร่)
8. งานก่อสร้าง
9. งานพนักงานขาย

ซึ่งในแต่ละงานจะพยายามถามถึงจำนวนเงินที่ผู้ปกครองคาดว่าจะ บุตรในแต่ละระดับการศึกษา และเปรียบเทียบระหว่างเพศชาย เพศหญิงจะได้รับรายได้จากการทำงานโดยเฉลี่ยต่อเดือนเท่าไร โดยจำนวนเงินที่ผู้ปกครองตอบจะเป็นเพียงรายได้ที่ผู้ปกครองคาดว่าจะได้รับเท่านั้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นจำนวนเงินค่าจ้าง หรือรายได้ที่ได้รับจริง ๆ

ระดับการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับ ป.6
2. ระดับมัธยมศึกษา
3. ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา

ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองคาดคะเนรายรับได้มากที่สุดคือระดับการศึกษาที่ จบ ป 6 ทั้งชายและหญิง ในระดับมัธยมผู้ตอบคำถามลดน้อยลง และในระดับสูงกว่ามัธยมจะมีผู้ตอบคำถามได้น้อยมาก โดยผู้ปกครองแต่ละคนจะตอบว่าไม่ทราบ ตอบไม่ถูก

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่จะทราบ และสามารถตอบเป็นตัวเลขได้ เฉพาะงานที่ผู้ปกครองเหล่านั้นเคยทำ หรือได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว และจะตอบได้เพียง บางคำถามเท่านั้น รายได้ที่ผู้ปกครองตอบคำถามได้มากที่สุด ก็คืองานเกษตรกรรม(ทำนา ทำไร่ ทำสวน) จะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ตอบคำถามเนื่องจากไม่แน่ใจ โดยเกรงว่าคำตอบของตนเองจะไม่ถูกต้อง บางรายไม่กล้าออกความเห็น หรือเป็นรายที่ผู้ปกครองมีอายุมาก ๆ

งานที่ผู้ปกครองสามารถให้คำตอบได้ถัดมา คืองานประเภทช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างปูน เนื่องจากทุกหมู่บ้านจะมีผู้ที่ประกอบอาชีพช่างไม้ ช่างปูนประจำหมู่บ้าน หรือเป็นคนที่เคยจ้าง หรืออย่างน้อยก็ได้รับทราบข้อมูลจากผู้ที่เคยจ้างช่างเหล่านี้ในหมู่บ้าน สำหรับคนที่ไม่ตอบคำถามนี้ จะเป็นผู้ปกครองในรายที่ไม่แน่ใจในคำตอบของตนเองจะตอบได้ถูกต้องหรือไม่ ถัดมาเป็นงานกรรมกรก่อสร้างเนื่องจากเป็นงานที่พบเห็นได้โดยทั่ว ๆ ไปในทุกหมู่บ้าน และตามสถานที่ก่อสร้างต่าง ๆ สำหรับงานรับใช้ในบ้าน งานร้านอาหาร งานร้านเสริมสวย เหล่านี้มีผู้ปกครองเพียงบางราย เท่านั้นที่สามารถให้คำตอบได้ ส่วนงานที่มีผู้ตอบคำถามได้น้อยที่สุดก็คืองานเหมืองแร่ โดยส่วนใหญ่จะไม่ทราบ ผู้ปกครองคนที่สามารถให้คำตอบในคำถามนี้ได้มีเพียงคนเดียวเท่านั้นเนื่องจากมีลูกชายไปทำงานเหมืองแร่จริงที่ภาคใต้

ในการประมาณค่าในสมการ Logit เกี่ยวกับตัวเลขรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ จะคิด เฉพาะรายได้จากนอกภาคเกษตร โดยใช้ตัวเลขที่สอบถามทั้งหมดยกเว้นงานภาคเกษตร ค่าแนว รายได้เฉลี่ยจากการนำตัวเลขรายได้จากคำตอบของผู้ปกครองทุกงาน ที่เป็นงานนอกภาคเกษตร มารวมกัน ซึ่งจะรวมกันเฉพาะระดับการศึกษาเดียวกัน และเป็นเพศเดียวกัน และหารด้วยจำนวน

ประเภทของงาน จะได้ผลลัพธ์เป็น รายได้นอกภาคเกษตรโดยเฉลี่ยของผู้ชาย หรือผู้หญิงที่จบการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

1. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้ชายที่จบการศึกษาในระดับชั้น ป 6
 2. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบการศึกษาในระดับชั้น ป 6
 3. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้ชายที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยม
 4. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยม
 5. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้ชายที่จบการศึกษาในระดับชั้นสูงกว่ามัธยม
 6. รายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบการศึกษาในระดับชั้นสูงกว่ามัธยม
- เนื่องจากในแต่ละคำถามจะมีผู้ปกครอง ไม่ได้ให้คำตอบ ฉะนั้นในการคำนวณสัดส่วน

ส่วนของรายได้เพื่อนำไปใช้ในสมการ Logit นั้น จึงนำรายได้โดยเฉลี่ยนอกภาคเกษตรมาหารด้วยจำนวนคนที่ตอบคำถาม จะได้รายได้โดยเฉลี่ยต่อคน แล้วจึงนำตัวเลขดังกล่าวมาหาสัดส่วนและนำสัดส่วนดังกล่าว ไปใช้ในสมการ Logit จำนวน 2 ตัวแปร ดังนี้

FMNAINC = สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตร ของผู้หญิงที่ได้รับ การศึกษาเกินภาคบังคับกับ รายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้ชายที่ได้รับการศึกษาเกินภาคบังคับ ในระดับการศึกษาเดียวกัน

FFPRIMINC = สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบ ชั้น ป.6 กับรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบการศึกษาเกินภาคบังคับ

6) สัดส่วนของบุตรชายในวัยเรียน ต่อจำนวนบุตรในวัยเรียนทั้งหมด

จากการที่คาดว่า สัดส่วนของบุตรชายในวัยเรียน น่าจะมีส่วนในการกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือน โดยคาดว่าหากสัดส่วนของบุตรชายในครัวเรือนสูง โอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงจะลดลง แต่จากการสำรวจข้อมูลในหมู่บ้านเป้าหมาย พบว่ามีจำนวนเด็กชายในครัวเรือนจำนวนค่อนข้างน้อย โดยมีจำนวนครัวเรือนถึง 146 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 201 ครัวเรือน ไม่มีเด็กชายในวัยเรียน การศึกษานี้จึงนำจำนวนบุตรจริงในแบบสอบถาม ที่เป็นเช่นนั้นเพราะแบบสอบถามมุ่งที่จะศึกษาข้อมูลเฉพาะครัวเรือนที่มีบุตรหญิงอายุระหว่าง 12-18 ปี จึงทำให้จำนวนเด็กผู้ชายมีเพียง 55 ครัวเรือน

คำอธิบายและวิธีวัดตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในแบบจำลอง

ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย
INDE	การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาสำหรับบุตรหญิงของครัวเรือน = 1 ถ้าครัวเรือนให้บุตรหญิงเรียนต่อ = 0 ถ้าครัวเรือนไม่ให้บุตรหญิงเรียนต่อ
MCHD	สัดส่วนของบุตรชายในวัยเรียนต่อจำนวนบุตรในวัยเรียนทั้งหมด
EDPER	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กผู้หญิงในครัวเรือน = 1 ถ้าเด็กผู้หญิงในครอบครัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อจบ ป.6 มากกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ย ของผลการเรียนของเด็กทั้งหมดในครอบครัว (ในที่นี้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.814) = 0 ถ้าเด็กในครอบครัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อจบ ป.6 น้อยกว่า 2.814
HHINC	รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (บาท) /จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
AGV	โครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน แบ่งเป็น 4 ลักษณะ = 1 ถ้าหมู่บ้านอยู่ในเขต เกษตรก้าวหน้า = 0 ถ้าไม่ใช่
SERV	= 1 ถ้าเป็นหมู่บ้านที่มีหญิงประกอบอาชีพขายบริการ = 0 ถ้าไม่ใช่
INDV	= 1 ถ้าหมู่บ้านอยู่ในเขตอุตสาหกรรมและหัตถกรรม = 0 ถ้าไม่ใช่ (สำหรับอีกลักษณะหมู่บ้านที่เหลือ คือ หมู่บ้านที่อยู่ในเขตเกษตรกรรม ล้าหลัง ซึ่งจะให้เป็นหมู่บ้านเปรียบเทียบเทียบ)

ชื่อตัวแปร	คำอธิบาย
FMNAINC	สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่ได้รับการศึกษา เกินภาคบังคับกับหรือมากกว่า ป.6 กับ รายได้ประมาณการนอกภาค เกษตรของผู้ชายที่ได้รับการศึกษามากกว่า ป.6
FFPRIMINC	สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบ ป.6 กับ รายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรจากผู้หญิงที่ได้รับการศึกษามากกว่า ป.6
EDHEAD	จำนวนปีที่หัวหน้าครอบครัวใช้ในการศึกษา (ปี)

5.4.2 ผลจากการประมาณค่าทางสถิติ

จากสมการโลจิต (Logit Model) ซึ่งอาศัยวิธีประมาณค่าแบบภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates) คำนวณโดยโปรแกรมสำเร็จรูป Limdep โดยตัวแปรตามคือ การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาสำหรับบุตรหญิงของครัวเรือน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าครัวเรือนให้บุตรหญิงเรียนต่อ และมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าครัวเรือนไม่ให้บุตรหญิงเรียนต่อ สำหรับตัวแปรอิสระตามสมมติฐานจำนวน 8 ตัว ตามโดยตัดตัวแปรการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนออก ผลการคำนวณแสดงตามตารางที่ 5.9 ดังนี้

ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กผู้หญิง (FACHIV)
- 2) รายได้ต่อหัวของสมาชิกในครัวเรือน (HHINC)
- 3) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน
 - หมู่บ้านเกษตรก้าวหน้า (AGV)
 - หมู่บ้านบริการ (SERV)
 - หมู่บ้านอุตสาหกรรม (INDV)

4) สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรระหว่างหญิงกับชายที่ได้รับการศึกษาเกินภาคบังคับ (FMNAINC)

ตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

- 1) สัดส่วนของเด็กชายในวัยเรียนต่อจำนวนบุตรในวัยเรียน (MCHILD)
- 2) สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของผู้หญิงที่จบ ป.6 กับผู้หญิงที่จบการศึกษามากกว่า ป.6 (FFPRIMINC)

ตัวแปรที่ตัดออกจากการคำนวณ ได้แก่ การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDHEAD)

โดยที่แบบจำลองนี้มีการกระจายแบบโค-สแควร์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ χ^2 degree of freedom เท่ากับ 8 ค่าโคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณนี้เป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับอิสระที่มีอยู่ในสมการนั้นมีความเชื่อถือได้ด้วยระดับความเชื่อมั่น 95 %

ผลจากสมการ ดังกล่าวนี้ อธิบายได้ว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหญิงในครัวเรือนเรียนต่อในระดับที่เกินภาคบังคับ หรือไม่นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือน

1. **ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือน** เป็นปัจจัยที่ผลการศึกษานี้เชื่อว่า มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือน ด้วยความเชื่อมั่นมากกว่าร้อยละ 90 เด็กที่เรียนเก่งย่อมจะได้รับโอกาสทางการศึกษามากกว่า เด็กที่มีผลการเรียนด้อยกว่า ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไร้โอกาสทางการศึกษา เช่น งานวิจัยของ ประยงค์ ชูน้อย (2521) อุดม ภูประดิษฐ์ (2521) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2531) เป็นต้น

2. **รายได้ของครัวเรือน** ผลจากการศึกษานี้เชื่อว่ารายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือน เด็กหญิงที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมจะได้รับโอกาสทางการศึกษามากกว่าเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะด้อยกว่า จากการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองเกือบทุกคน มีความเห็นว่า ถ้ามีรายได้มากพอจะให้บุตรหลานทุกคนได้เรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และมักจะเป็นเหตุผลแรกๆที่ผู้ปกครองนำมาอ้างเมื่อไม่ได้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่สมาชิกในครัวเรือน คือ ความยากจน ครัวเรือนไม่มีรายได้พอที่จะจ่ายค่าศึกษาเล่าเรียนได้ และต้องการให้สมาชิกหารายได้ให้กับครัวเรือน ตัวแปรนี้จึงมีผู้ทำวิจัยด้านโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลานในครัวเรือนนำมาเป็นเหตุผลแทบทุกงานวิจัย โดยจะพบว่า รายได้และฐานะทางเศรษฐกิจ มีผลอย่างมากต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็ก เช่น งานวิจัยของ Mathana Phananimamai และ A.Mason (1987) และงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือน

3. **ตัวแปรทางด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน** จากการที่การศึกษานี้ได้แบ่งลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านออกเป็น 4 ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้น

พบว่า ตัวแปรนี้มีผลต่อการตัดสินใจในการลงทุนทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือน โดยมีผลความแตกต่างกันตามลักษณะหมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านเกษตรก้าวหน้า เด็กหญิงจะได้รับโอกาสทางการศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ หมู่บ้านอุตสาหกรรมบันเทิงและบริการ หมู่บ้านที่มีรายได้จากการรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม และหมู่บ้านในเขตเกษตรล้าหลัง โดยมีผลจากการประมาณโอกาสทางการศึกษาจากสมการโลจิต คือ .75 .53 .32 และ .22 ตามลำดับ ด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติมากกว่า .90

เมื่อดูโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงที่เกิดขึ้นจากสมการข้างต้นแล้ว สิ่งที่จะต้องศึกษาก็คือมีปัจจัยอะไรบ้างที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างหมู่บ้าน ในที่นี้คาดว่าน่าจะขึ้นกับปัจจัย ดังต่อไปนี้

3.1 แรงงานสตรีนอกภาคเกษตร

หมู่บ้านเกษตรก้าวหน้า แรงงานสตรีจะเป็นแรงงานที่เป็นส่วนเกินจากแรงงานภาคเกษตรกรรม เนื่องจากการพัฒนาระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีการใช้เครื่องจักรเข้ามาแทนแรงงานในบางส่วน และจากการเพิ่มขึ้นของประชากร แรงงานที่จะเข้าสู่ภาคเกษตรมักจะเป็นแรงงานที่มุ่งหวังจะเข้าสู่งานนอกภาคเกษตรที่มีคุณภาพ สตรีจึงมักจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อเข้าสู่แรงงานนอกภาคเกษตร

หมู่บ้านอุตสาหกรรม จะมีความต้องการของแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานสตรีนอกเกษตรสูงกว่าหมู่บ้านอื่น แต่จะเป็นแรงงานที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ และแรงงานเหล่านี้สามารถมีรายได้ประจำ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็กผู้หญิงต้องออกระบบการศึกษาเร็วขึ้นทำให้โอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในหมู่บ้านนี้น้อยกว่าในหมู่บ้านก้าวหน้า

หมู่บ้านที่หญิงมีอาชีพเป็นหญิงบริการ โดยส่วนใหญ่แรงงานนอกภาคเกษตรจะไปประกอบอาชีพเป็นหญิงบริการยังต่างถิ่น เช่น กรุงเทพฯ พัทยา หาดใหญ่ เบตง ตลอดจนถึงต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เยอรมัน เป็นต้น โอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในหมู่บ้านนี้จะมีมากกว่าในหมู่บ้านอุตสาหกรรม เนื่องจากการเป็นหญิงบริการในบางส่วนเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาเนื่องจากการไปทำงานยังต่างประเทศดังกล่าว บางส่วนทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น เนื่องจากอาชีพบริการเป็นอาชีพที่มีผลตอบแทนค่อนข้างสูง (ศุภิมา นฤมล, 2531) ดัง

นั้นจึงมีบางส่วนกลับเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กหญิง ในรายที่เลี้ยงเห็นว่าถึงแม้ว่ารายได้จากอาชีพหญิงบริการมีรายได้สูงแต่มีช่วงระยะเวลาทำงานเพียงช่วงหนึ่งซึ่งไม่นานนัก จึงทำให้เด็กหญิงบางส่วนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะดีซึ่งกลับได้รับการศึกษา จึงไม่แน่ใจเสมอไปที่จะสรุปว่าการมีอาชีพเป็นหญิงบริการที่มีผลตอบแทนสูงและไม่จำเป็นต้องมีการศึกษา จะเป็นการลดโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กหญิงเลยก็เดียว แต่อย่างไรก็ตามสำหรับหมู่บ้านที่ยังห่างไกลและส่วนใหญ่ฐานะยังยากจน เช่น หมู่บ้านป่าเอื้องอาชีพหญิงบริการยังมีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือนค่อนข้างสูง ซึ่งคาดว่าหมู่บ้านที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับบ้านป่าเอื้องยังมีอยู่มากพอสมควร ดังนั้นจึงคาดว่าอาชีพหญิงบริการยังมีผลกระทบในด้านลบต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือนมากกว่าด้านบวก

หมู่บ้านเกษตรน้ำฝน แรงงานสตรีนอกภาคเกษตรมีน้อย ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ในลักษณะหมู่บ้านดังกล่าวนี้ยังไม่ค่อยจะเห็นความสำคัญของการศึกษามากนักเพราะอาชีพเกษตรไม่จำเป็นต้องมีการศึกษามากนัก และอาชีพนอกเกษตรยังมีน้อย

จะเห็นได้ว่าความต้องการแรงงานสตรีนอกภาคเกษตรในแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกันตามลักษณะหมู่บ้าน หมู่บ้านที่มีความต้องการแรงงานหญิงมากเด็กหญิงจะเข้าสู่แรงงานมาก ผู้หญิงในชนบทภาคเหนือ จึงมีบทบาทในการหารายได้และเริ่มให้ความสำคัญกับการทำงานนอกบ้านมากขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ อัญชลี สิงหนะตร-ฤนาล (2529) ที่พบว่า แรงงานสตรีได้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อทำหน้าที่หารายได้จนเจือจรรอบครัว

3.2 การรับรู้และเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

ระบบข่าวสารการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในชนบทภาคเหนือ นั้น ยังมาจากการบอกต่อของบุคคลมากกว่าจากสื่อมวลชน ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ในการที่จะนำมาคิดคาดคะเนรายได้ของบุคคลในแต่ละอาชีพนั้น ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจึงมีความแตกต่างกันในระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปสู่ความแตกต่างทางโครงสร้างการรับข่าวสารข้อมูล ทำให้ผู้ประกอบการในแต่ละหมู่บ้านรับรู้ด้านการประกอบอาชีพแตกต่างกัน ความมุ่งหวังทางการศึกษาของบุตรหญิงจึงแตกต่างกัน

4. สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตร

ผลจากสมการ พบว่า ถ้าหากผู้ประกอบการคาดว่าบุตรหญิงที่จบการศึกษาเกินภาคบังคับ มีรายได้มากกว่าบุตรชายที่ได้รับการศึกษาเกินภาคบังคับเหมือนกัน หรือมีการศึกษาสูง

เท่ากัน โอกาสในเรียนของเด็กหญิงจะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ถ้าผู้ปกครองคิดว่าบุตรหญิงที่เรียนจบการศึกษาในระดับสูงแล้วสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้มากกว่าบุตรชายที่เรียนจบในระดับเดียวกันแล้ว ผู้ปกครองก็จะให้บุตรหญิงเรียนต่อมากขึ้น ทั้งนี้คาดว่าผู้ปกครองจะสามารถประมาณการรายได้นอกภาคเกษตรของบุตรได้โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ทั้งในส่วนของตนเอง มีประสบการณ์ และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาประมวลเป็นตัวเลขที่คาดว่าบุตรจะได้รับเมื่อประกอบอาชีพในอนาคต โดยส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองจะคาดคะเนโดยอาศัยจากตัวเลขรายได้ที่รับรู้ โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองจะสามารถประมาณการรายได้จากอาชีพต่าง ๆ ได้จากสมมติฐานและผลจากสมการนี้ สรุปได้ว่า ผู้ปกครองจะให้โอกาสทางการศึกษาแก่บุตรหญิงมากขึ้น ถ้าผู้ปกครองคาดว่าเมื่อให้การศึกษาแก่บุตรหญิงแล้วสามารถทำให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพมากกว่าบุตรชาย

ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือน

1. สัดส่วนของบุตรชายในวัยเรียนต่อจำนวนบุตรในวัยเรียน

จำนวนบุตรชายคาดว่าจะน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่ง ที่จะกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือนที่มีทั้งบุตรชายและบุตรหญิง โดยคาดว่าถ้าในครัวเรือนที่มีทั้งบุตรชายและบุตรหญิง ผู้ปกครองจะให้โอกาสทางการศึกษาของบุตรชายก่อน ซึ่งในจุดนี้การศึกษาได้ใช้สัดส่วนของบุตรชายในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียนต่อจำนวนบุตรทั้งชายและหญิงที่อยู่ในวัยเรียน เช่นเดียวกัน ปรากฏว่า ตัวแปรนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จากข้อสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่าจากจำนวนครัวเรือนทั้ง 201 ครัวเรือน มีเพียง 2 ครัวเรือนเท่านั้นที่ให้บุตรชายเรียน โดยไม่ได้ให้บุตรหญิงเรียน ด้วยเหตุผลครัวเรือนหนึ่งคริสตจักรเป็นผู้ที่ส่งให้บุตรชายเรียน อีกครัวเรือนหนึ่งบุตรชายอาศัยวัดในการศึกษาเล่าเรียน สำหรับครัวเรือนอื่น ๆ นั้น จะได้รับโอกาสทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน จากเหตุผลดังกล่าวนี้ คิดว่าความแตกต่างระหว่างชายหญิงในการเรียนต่อในอนาคตจะเป็นปัจจัยเสริมให้เด็กชายมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีอยู่ แต่คาด

ว่าไม่มากเท่ากับในอดีต ผลจากสมการปรากฏว่าตัวแปรนี้ไม่มีผลการโอกาสทางการศึกษาของเด็กหญิงในครัวเรือน เนื่องจากสมการดังกล่าวข้างต้นมีครัวเรือนที่มีบุตรชายค่อนข้างน้อยประมาณ 55 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 201 ครัวเรือน จึงได้หาความสัมพันธ์โดยใช้ข้อมูลเฉพาะครัวเรือนที่มีบุตรชาย ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ที่ตรงกัน ซึ่งอาจจะมีสาเหตุเป็นเพราะว่าในปัจจุบันครัวเรือนมีขนาดเล็กลง โดยมีจำนวนสมาชิกของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเฉลี่ยประมาณครัวเรือนละ 4.7 คน และสัดส่วนของบุตรชายในจำนวนบุตรทั้งหมดมีความแปรปรวนต่ำนั่นเอง

2. สัดส่วนของรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรของบุตรหญิงที่จบการศึกษา ป.6 กับรายได้ประมาณการนอกภาคเกษตรจากผู้หญิงที่จบการศึกษามากกว่า ป.6 โดยการศึกษานี้ คาดว่าบุตรหญิงที่จบเพียงภาคบังคับสามารถประกอบอาชีพ และมีรายได้มากกว่าบุตรหญิงที่เรียนจบมากกว่าภาคบังคับก็ไม่จำเป็นที่จะต้องให้บุตรหญิงเรียนหนังสือมากกว่าภาคบังคับ เหตุที่เกิดสมมติฐานนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้คาดว่าจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านที่มีหญิงประกอบอาชีพขายบริการ ซึ่งเป็นอาชีพที่น่าจะมีรายได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการศึกษามาก แต่จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่คิดว่าบุตรหญิงที่ได้รับการศึกษาน่าจะประกอบอาชีพได้ดีกว่า สำหรับผู้ปกครองในหมู่บ้านหญิงบริการก็จะให้คำตอบในทำนองเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าหมู่บ้านหญิงบริการที่เลือกเป็นพื้นที่ในการวิจัยนั้น รายได้ส่วนใหญ่จากหญิงบริการจะมีรายได้จำนวนหนึ่งที่ได้รับในระยะแรกซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก อาจจะทำให้ผู้ปกครองเห็นว่าจำนวนไม่มากพอที่จะเห็นว่าดีกว่ารายได้จากการประกอบอาชีพของบุตรหญิงที่เรียนมากกว่า อีกประการหนึ่งตัวแปรนี้เป็นใช้ข้อมูลของทั้ง 4 ลักษณะหมู่บ้าน ความเห็นของผู้ปกครองโดยทั่วไปยังคงเห็นว่าผู้ที่เรียนมากกว่าย่อมมีโอกาสในการประกอบอาชีพและมีรายได้มากกว่า ตัวแปรนี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นปัจจัยไม่อาจจะสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ เนื่องจากคาดว่า การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนจะมีส่วนในการกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรหญิงในครัวเรือน โดยมีความเชื่ออย่างน้อยสองประการว่า

ประการแรก ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงเกินภาคบังคับ ย่อมต้องการที่จะให้บุตรทั้งหญิง ชาย ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอย่างน้อยให้เท่ากับหรือมากกว่าตนเอง

ประการที่สอง ผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาสูงย่อมจะมีความเชื่อว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างความเป็นหญิง ชายในการที่จะให้การศึกษาแก่บุตร

ผลจากการเก็บข้อมูลตัวอย่างในการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษามีการศึกษา จบเพียงระดับภาคบังคับ 1.4 ถึงร้อยละ 89.55 บางส่วนไม่ได้รับการศึกษามีผู้ได้รับการศึกษาเกินภาคบังคับเพียง ร้อยละ 2.98 เท่านั้น จึงได้ตัดตัวแปรด้านการศึกษาของออกจากการคำนวณ จึงไม่สามารถจะทราบได้ว่ามีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลานในครัวเรือนหรือไม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 5.1 แสดงอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของเด็กที่จบ ป.6
ระหว่างปีการศึกษา 2526 - 2532 ของหมู่บ้านเป้าหมาย

ลักษณะหมู่บ้าน/ ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนเด็กและอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น								
	ชาย			หญิง			รวมทั้งชายและหญิง		
	จบ ป.6	เรียนต่อ	%	จบ ป.6	เรียนต่อ	%	จบ ป.6	เรียนต่อ	%
หมู่บ้านเกษตรก้าวหน้า									
-บ้านร่มหลวง	69	28	40.57	81	32	39.50	150	60	40.00
-บ้านแม่กิ่งบก	105	52	49.52	77	37	48.05	182	89	48.90
หมู่บ้านเกษตรน้ำฝน									
-บ้านสา	31	5	16.12	25	4	16.00	56	9	16.07
-บ้านทุ่งไม้สัก	35	12	34.28	31	9	29.03	66	21	31.82
หมู่บ้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม									
-บ้านจำบ อน	70	19	27.14	80	10	12.5	150	29	19.33
-บ้านป่าสักน้อย	41	7	17.00	49	20	40.80	90	27	30.00
หมู่บ้านบริการและ อุตสาหกรรมบันเทิง									
-บ้านเอื้องเหนือ	84	43	51.19	90	48	53.33	174	91	52.29
-บ้านป่าเอื้อง	24	5	20.83	40	6	15.00	62	11	17.74
รวม	459	171	37.25	473	166	35.09	932	337	36.15

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ และจากบัญชีเรียกชื่อเด็กนักเรียน ปี 02

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวน ร้อยละ และสัดส่วนของสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยเรียน กับสมาชิกในวัยเรียนที่กำลังเรียน

สมาชิกในครัวเรือน	ชาย		หญิง		สัดส่วนของสมาชิก	
	ทั้งหมด (1)	กำลังเรียน (2)	ทั้งหมด (3)	กำลังเรียน (4)	(2)/(1) ชาย	(4)/(3) หญิง
สมาชิกในวัยเรียน (อายุ 7-12)	43	43	44	38	1.00	.86
สมาชิกวัยเรียน (อายุ 13-15)	20	9	89	41	.45	.46
สมาชิกวัยเรียน (อายุ 16-18)	30	10	87	20	.33	.22

ที่มา : จากแบบสัมภาษณ์ และจากการคำนวณ

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามลักษณะหมู่บ้าน
หน่วย : ครัวเรือน

ลักษณะของหมู่บ้าน	ครัวเรือนที่ให้บุตรเรียนต่อ		ครัวเรือนที่ไม่ให้บุตรเรียนต่อ		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
หมู่บ้านก้าวหน้า	40	75.5	13	25.5	53	100.0
หมู่บ้านล่าช้า	12	24.0	38	75.0	49	100.0
หมู่บ้านอุตสาหกรรม	25	52.1	23	47.9	49	100.0
หมู่บ้านบริการ	16	32.0	34	68.0	50	100.0
รวม	93	46.0	108	53.7	201	100.0

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนและร้อยละ ด้านความรู้และการศึกษาแยกตามหมู่บ้าน

รายการ	ก้าวหน้า	ล่าช้า	อุตสาหกรรม	บริการ	รวม
1. ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองอยากให้บุตรหญิงเรียน					
- ประถม	15.0	63.2	54.0	30.6	40.2
- มัธยม	9.4	10.2	20.0	16.3	13.9
- สายอาชีพ	24.4	12.2	16.0	24.2	19.4
- ปริญญาตรี	50.9	4.2	10.0	28.4	26.4
รวม	53(100%)	49(100%)	50(100%)	49(100%)	201(100%)
2. ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองอยากให้บุตรชายเรียน (คิดร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่มีบุตรชาย)					
- ประถม	19.0	69.7	41.6	24.3	40.0
- มัธยม	9.5	9.1	25.0	21.6	16.2
- สายอาชีพ	42.8	9.1	25.0	21.6	22.6
- ปริญญาตรี	28.5	12.1	8.3	2.4	20.8
รวม	21(100%)	33(100%)	24(100%)	37(100%)	115(100%)
3. ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองสามารถจะให้บุตรหญิงเรียน					
- ประถม	20.7	71.4	66.0	53.0	51.7
- มัธยม	7.5	6.1	4.0	10.2	9.4
- สายอาชีพ	30.1	8.1	10.0	14.2	15.9
- ปริญญาตรี	45.3	14.2	10.0	22.4	7.4
รวม	53(100%)	49(100%)	50(100%)	49(100%)	201(100%)
5. ระดับการศึกษาที่ผู้ปกครองสามารถจะให้บุตรชายเรียน (คิดร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่มีบุตรชาย)					
- ประถม	23.8	72.7	62.5	48.7	53.9
- มัธยม	14.2	6.0	12.5	10.8	10.4
- สายอาชีพ	42.8	9.0	16.6	16.2	19.1
- ปริญญาตรี	19.0	12.1	-	19.3	11.5
รวม	21(100%)	33(100%)	24(100%)	37(100%)	115(100%)

ที่มา : จากแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.5 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
กับความคิดที่เห็นว่าบุตรหญิงมี โอกาสที่จะออกจากระบบการศึกษามากกว่าชาย

หน่วย : จำนวนคน

ร้อยละ

ความเห็นของผู้ปกครอง	จำนวนผู้ปกครองในครัวเรือนทั้งหมด 201 ครัวเรือน	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
- บุตรหญิงที่จบเพียง ป.6 สามารถมีรายได้สูงเท่ากับหรือ มากกว่าบุตรหญิงที่เรียนสูง	80 (39.80)	121 (60.20)
- บุตรหญิงมีโอกาสทำงานต่างกันและ สามารถมีรายได้สูง โดยไม่ต้องเรียนสูง	82 (40.80)	119 (59.20)
- ความสำเร็จของผู้หญิงได้แก่การเป็น แม่บ้านที่สามารถทำให้ครอบครัวมีความสุข จึงไม่จำเป็นต้องเรียนสูง	125 (62.29)	76 (37.81)
- ในปัจจุบันมีอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนสูง	124 (61.69)	77 (38.31)
- บุตรหญิงสามารถช่วยงานในครัวเรือน ได้มากกว่าบุตรชาย	183 (91.04)	18 (8.69)
- ช่วงอายุที่ได้แก่ผู้หญิงจบ ป.6 สามารถ จะหางานได้ง่ายกว่าเด็กชายที่จบ ป.6 ในช่วงอายุเดียวกัน	158 (78.61)	43 (21.39)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.6 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
กับความคิดที่เห็นว่าบุตรหญิงมีโอกาสที่จะออกจากระบบการศึกษามากกว่าชาย

หน่วย : จำนวนคน
ร้อยละ

ความเห็นของผู้ปกครอง	ลักษณะหมู่บ้าน 4 ลักษณะ							
	ก้าวหน้า		ล่าช้า		อุตสาหกรรม		บริการ	
	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่
- บุตรหญิงที่จบเพียง ป.6 สามารถมีรายได้สูงเท่ากับหรือ มากกว่าบุตรหญิงที่เรียนสูง	19	34	12	37	13	27	36	13
	(35.8)	(64.2)	(24.5)	(75.5)	(26.0)	(74.0)	(73.5)	(26.5)
- บุตรหญิงมีโอกาสทำงานต่างถิ่น และสามารถมีรายได้สูงโดย ไม่ต้องเรียนสูง	18	35	10	39	13	37	36	13
	(34.0)	(36.0)	(20.4)	(79.6)	(26.0)	(74.0)	(73.5)	(26.5)
- ความสำเร็จของผู้หญิงได้แก่ การเป็นแม่บ้านที่สามารถทำ ให้ครอบครัวมีความสุขไม่จำเป็นต้องเรียนสูง	21	32	30	19	37	13	37	12
	(39.6)	(60.4)	(61.2)	(38.8)	(74.0)	(26.0)	(75.5)	(26.5)
- ในปัจจุบันมีอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนสูง	20	33	36	13	27	23	41	8
	(37.7)	(62.3)	(73.5)	(26.5)	(54.0)	(46.0)	(83.7)	(16.3)
- บุตรหญิงสามารถช่วยงานใน ครัวเรือนได้มากกว่าบุตรชาย	51	42	41	8	47	3	44	5
	(96.2)	(3.8)	(83.7)	(16.3)	(94.0)	(6.0)	(89.8)	(10.2)
- ช่วงอายุที่เด็กผู้หญิงจบ ป.6 สามารถจะหางานได้ง่าย กว่าเด็กชายที่จบ ป.6 ในช่วงอายุเดียวกัน	48	5	39	10	39	11	32	17
	(90.6)	(9.4)	(79.6)	(20.4)	(78.0)	(22.0)	(65.3)	(34.7)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.7 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
กับความคิดที่เห็นว่าบุตรชายมีความสามารถมากกว่าบุตรหญิง

หน่วย : จำนวนคน
ร้อยละ

ความเห็นของผู้ปกครอง	จำนวนผู้ปกครองในครัวเรือนทั้งหมด 201 ครัวเรือน	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
- บุตรชายน่าจะได้รับการศึกษา มากกว่าบุตรหญิง	113 (56.22)	88 (43.78)
- ในกรณีที่รับการศึกษาสูงเท่ากัน บุตรชายน่าจะมีรายได้จากการ ประกอบอาชีพมากกว่าบุตรหญิง	127 (63.18)	74 (36.82)
- บุตรชายมีความสามารถสร้างเกียรติยศ ชื่อเสียงและความภูมิใจมากกว่า บุตรหญิง	121 (60.20)	80 (39.80)
- บุตรชายมีโอกาสที่จะแสดงความสามารถ และประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าบุตรหญิง	121 (60.20)	80 (39.80)
- การลงทุนทางการศึกษาสำหรับบุตรชาย น่าจะได้รับผลตอบแทนมากกว่าบุตรหญิง	159 (79.10)	42 (20.90)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.8 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของผู้ปกครองที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
กับความคิดที่เห็นว่าบุตรชายมีความสามารถมากกว่าบุตรหญิง

หน่วย : จำนวนคน
ร้อยละ

ความเห็นของผู้ปกครอง	ลักษณะหมู่บ้าน 4 ลักษณะ							
	ก้าวหน้า		ล่าช้า		อุตสาหกรรม		บริการ	
	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่	เห็นด้วย	ไม่
- บุตรชายน่าจะได้รับการศึกษา มากกว่าบุตรหญิง	24 (45.3)	29 (54.7)	32 (65.3)	17 (34.7)	25 (50.0)	25 (50.0)	32 (65.3)	17 (34.7)
- ในกรณีที่รับการศึกษาระดับสูงเท่ากัน บุตรชายน่าจะมียาได้จากการ ประกอบอาชีพมากกว่าบุตรหญิง	33 (62.3)	20 (37.7)	30 (61.2)	19 (38.8)	29 (58.0)	21 (42.0)	35 (71.1)	14 (28.6)
- บุตรชายมีความสามารถสร้างเกียรติยศ ชื่อเสียงและความภูมิใจมากกว่า บุตรหญิง	30 (56.6)	23 (43.4)	29 (59.2)	20 (40.8)	29 (58.0)	21 (42.0)	33 (67.3)	16 (32.7)
- บุตรชายมีโอกาสที่จะแสดงความ สามารถและประโยชน์ต่อส่วน รวมมากกว่าบุตรหญิง	32 (60.4)	21 (39.6)	29 (52.2)	20 (40.8)	28 (56.0)	22 (40.0)	32 (65.3)	17 (34.7)
- การลงทุนทางการศึกษาสำหรับ บุตรชายน่าจะได้รับผลตอบแทน มากกว่าบุตรหญิง	35 (66.0)	18 (34.0)	43 (87.8)	6 (12.2)	44 (12.2)	6 (88.0)	37 (75.5)	12 (24.5)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

ตารางที่ 5.9 แสดงผลการประมาณโลจิสต์ (Logit) โดยวิธี Maximum Likelihood

ตัวแปร	Coeff.	t-stat	(Sig.Lvl)
Constant	-1.47916	-1.794	(.07283)
MCHD	.129034E-01	.089	(.92898)
EDPER	.154479	2.361	(.01825)
HHINC	.280278E-05	1.921	(.05477)
AGV	.525433	5.198	(.00000)
SERV	.365750	3.575	(.00035)
INDV	.807254E-01	.818	(.41358)
FMNAINC	1.44310	1.841	(.06560)
FFPRIMINC	.110104	.561	(.57564)
Log-Likelihood.....		-114.41	
Restricted (slope =0) Log-L.		-138.76	
Chi-Squared (8).....		48.709	
Significance Level.....		.10084E -08	

ที่มา : จากการคำนวณโดยใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์
ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Limdep